103

פרוטוקול מס'
מישיבת ועדת חוץ וביטחון
ביום ג', כ"ב בטבת תשכ"ח - 23.1.1968, בשעה 10.00

נ כ ח ו :

חברי הוועדה : ד. הכהן - יו"ר
ס. אורבח
י. אלמוגי
א. בן-אליעזר
ר. ברקת
ע. גוברין
י. הררי
י. חזן
ס. יערי
ג. כהן
ח. לנדאו
נ. מאיר
י. מרידור
ס. נסיר
י. פרלין
ש. פרס
ז. צור
א. רייסלס
י. רמאל

נ ע ד ר ו :

חברי הוועדה : ח. צדוק

מוזמנים : ראש הממשלה ל. אשכול
יושב-ראש הכנסת ק. לוז
סר ע. יפה
אל"מ י. ליאור

מזכירת הוועדה : ח. מן

רשמה : ס. הלנברג

סדר-היום :

1. שאילתות ותשובות.

2. ועדה לבירור מצבם של הסטודנטים ששחררום יעוכב

3. האחאא דיווח של ראש הממשלה על פגישותיו באמריקה, קנדה ואנגליה.

-=-=-=-=-=-=-=-=-=-

ועדת חו"ב
23.1.68

ט ו ד י

דף מס' 2 מתוך 24 דפים
עותק מס' 6 מתוך 6 עותקים

היו"ר ד. הכהן: אני פותח את הישיבה.

1. שאילתות ותשובות

ח. לנדאו: האם נכונה הידיעה, שביתנה הוראה לקציני הצבא להשתמש רק בסוגי של "שטחים מוחזקים", וחל איסור על השימוש בסוגה "שטחים משוחררים"?

בוועדה התקיים בזמנו דיון ביחס לתגמי החילוץ של האגיות מתעלת סואץ, ובו הובעו דעות שונות. בישיבתנו ביום השישי בתל-אביב שאלתי את שר החוץ אם קבענו את התגמים שלנו לחילוץ בדבר נוכחות ישראלית בתעלה בזמן החילוץ עצמו, כי ההנחה היא שישראל לא תסכים לחילוץ. ייתכן שהציוד שיעסוק בפעולות החילוץ יהיה מצרי, אבל מוכרחה להיות במקום סירה ישראלית הנושאת דגל ישראלי. תשובתו של שר החוץ בעניין זה היתה פורמלית. הוא אמר שלא היה דיון ולא התקבלה בעניין זה החלטה בממשלה. האם בינתיים התקבלה החלטה, והאם היתה התחשבות בדעות שהושמעו בוועדה?

ת. אורגד: שמעתי על פגישת צהבת בין החיילים שלנו בסיני, האם נכונה ידיעה זו? מה היקף הפגישה ומה נעשה בעניין זה.

היו"ר ד. הכהן: אני סבור שהצילומים והפרסומים למרטיהם הסוגים על משפטי החבלנים שנתפסו, כגון הפרסומים על אלה שנתפסו בעקבות פיצוץ החבלה בקולנוע "ציון" בירושלים, גורמים בזק חמור למדינה. משפטים אלה מקבלים כיסוי מלא ופנטסטי ברדיו הערבי, הנובע בעיקר מהדיווחים שלנו בעתונות, ואין לי ספק שפרסומים אלה מוכרחים לעורר גל של התנדבות על קידוש השם בקרב אנשי האויב. אם העתונות איננה יכולה להתגבר על יצר הפרסום שלה בשטח זה, נדמה לי שיש מקום שהצנזורה תהיה כאן חריפה וקשה יותר. שמעתי צעירים שלנו, סטודנטים באוניברסיטה וגם באוניברסיטת בר-אילן האומרים, שהם רואים את מעשיהם של הצעירים הערביים שנתפסו, כמעשי גבורה. איני יודע, אבל אני מניח שבתנועות החופש שברחבי העולם פרסומים כאלה מעוררים סימפטיה, ואני שואל בשביל מי זה נחוץ? אני סבור שמשפטים צבאיים יכולים להתנהל בדלתיים סגורות. יש לזכור שפרסומים של העתונות שלנו מופיעים גם ביום גם בירדן, והם מקבלים כיסוי בעתונות וברדיו שלהם, וכן גם בדמשק. הרדיו שלנו הודיע מספר פעמים על תפיסתה של הבערה הכושית ועל מהלך המשפט נגדה ונגד האחרים, ואני שוב שואל: מדוע אנחנו הופכים אותה לגיבורה?

י. חזן: אני מוכרח לציין שהרושם שנתקבל אצלנו לגבי אלה שנתפסו, הוא לא של גבורה עילאית.

היו"ר ד. הכהן: אבל זאת מסתירים בצד השני. הם מפרסמים את הדברים כפי שהם רוצים לראות אותם.

ח. לנדאו: אני מציע שהוועדה תקיים שיחה בנושא זה.

היו"ר ד. הכהן: אתן הוראה להעביר את השאילתות השונות לנוגעים בדבר כגון: ראש הממשלה, שר החוץ, שר הבטחון, ואולי גם לשר המשפטים.

.../3

2. ועדה לבירור מצבם של הסטודנטים ששחרורם יעוכב

היו"ר ד. הכהן: בישיבתנו הקודמת התעוררה שאלה ביחס למצבם של חיילים המשרתים בצבא ואשר ברשמו להמשך לימודיהם במוסדות להשכלה גבוהה, נוכח ההחלטה בדבר עיכוב שחרורם של החיילים לתקופה של שישה חודשים.

אני מציע שנמנה ועדת משנה המורכבת מחברי הכנסת אונא, כהן, ורימלט, שיבואו בדברים עם המוסדות להשכלה גבוהה ויבררו מה ניתן לעשות כדי להקל על חיילים שיש בדעתם להמשיך את לימודיהם, וששחרורם יעוכב. את מסקנותיהם הם יביאו לפני הוועדה.

הוחלט: חברי הכנסת אונא, כהן, ורימלט יהוו ועדה, שתבוא בדברים עם מוסדות ההשכלה הגבוהה, כדי לברר מה ניתן לעשות על-מנת להקל על חיילים-סטודנטים ששחרורם יתעכב.

3. דיווח של ראש הממשלה על פגישותיו באמריקה: קנדה, ואנגליה

היו"ר ד. הכהן: אני מברך את ראש-הממשלה, שחזר מחוץ-לארץ. אני משוכנע שהוא יספק את המקרנות שמסעו עורר בנו.

ראש הממשלה ל. אשכול: הכל יודעים שהייתי בארצות-הברית, ושהייתי בקנדה, ושהייתי באנגליה. לא הרי זה, כהרי זה. פה פחות זמן, ופה יותר זמן. הכל לפי החשיבות ולפי מצב הרוח בכל מדינה. באנגליה הייתי ביום שלהם עצמם היו צרות משלהם.

אתחיל בדיווח על הביקור בארצות-הברית. אני מניח שגם לחברים היושבים פה היו בהתחלה ספקות ביחס להזמנה, בבחינת "כבדהו וחשדהו". קודם דובר על כך שהביקור ייערך בחודש פברואר, אחר-כך דחו את המועד, ואחר-כך שוב הקדימו אותו. הפגישה לא התקיימה בוושינגטון, אלא ב"רנצ'", ואם כי היכרתי את האיש בכל-זאת היו לי ספקות ודאגות.

אם כן, הפגישה ב"רנצ'" היתה מתוך כוונה חיובית וידידותית. אין אני אומר שבגלל זה הנשיא נסע ל"רנצ'" - הוא היה שם שמונה-עשר ימים ואני שלושים-ושש שעות - אבל הוברר לנו שבמעשה זה אין "טריק". במקום יש בית-חרושת לזבלים ויכולנו לשוחח גם על כך. השטח משתרע על 2,000 אקר, כולו מרעה של בקר לבשר. יש במקום הרבה צבאים ואיילות ממינים שונים, גדולים וקטנים, ולא כמו במשקים שלנו, שם מחזיקים מספר בעלי חיים מסוג זה בשביל הילדים. הנשיא בעצמו לקח אותנו ישר משדה התעופה והוא בעצמו נהג במהירות כזו שצריך היה לתת לו שנים - שלושה רפורטים.

עצם הפגישה והאווירה היתה ידידותית, הייתי אומר, כמעט אינטימי. העובדה שהיינו שם, לנו שם, ואכלנו שם, יצרה אטמוספרה קלה לדיבורים ובירורים ונתנה אפשרות לעסוק בעניינים שלנו במשך חמש - שש שעות בשיחות ובישיבות.

...4/

ועדת חו"ב
23.1.68

ס ו ד י

דף מס' 4 מתוך 24 דפים
עותק מס' 6 מתוך 6 עותקים

<u>ראש הממשלה ל. אשכול:</u> כמה מן הדברים, שאדוח עליהם, הם סודיים, ויש בהם סודיים שבסודיים. בבחינת סוד היא אפילו העובדה מי ישתתף בישיבות. כאשר הוזמנו לישיבה סק-נמרה וויל ביקש הנשיא במיוחד שדבר זה יהיה סודי.

<u>ח. לנדאו:</u> צויין בעתונות שסק-נמרה השתתף בישיבה.

<u>ראש הממשלה ל. אשכול:</u> אני יודע שכל מה שאומר הופיע בעתונות, אבל אני מבקש שזה לא יהיה מצדנו. יש דברים שהנשיא אמר עליהם: אם זה וזה יתפרסם, הוא ירד מן הפרק. כמובן שכתשובה לכך אמרתי לו: אבקש שאתה תשמור על אצשיך ועל משרדך. אף פעם אין לדעת מי מזמין וכיצד מועברות הידיעות, אם מפה לשם או משם לכאן. מכל מקום, הנשיא אינגב אוהב כאשר לוחצים אותו לקיר וכאשר מפרסמים דברים, ובעיקר הדבר איננו טוב בשבילנו מפני שעל-ידי כך אנחנו נותנים לצד השני אפשרות לפרש ולהסביר את הקשיים ואת אי-היכולת שלהם כביכול.

בפגישות השתתפו עוד עוזרים, ובין היתר ראסק, בטל, ורוסטוב. ראסק= הוא במידה מסויימת בבחינת "בית שמאי", ואילו יחסו של הנשיא אליבו הוא בבחינת "בית הלל".

דיברנו על עניני אש ועניני מים. עניני המים תפסו מחות מקום במרסומים. אתחיל ואמיים את הדברים ביחס למים. בקשתי מהנשיא שיקבע מישהו במקום בנקר, שהוא עכשיו שגריר בווייטנאם, כדי שתהיה כתובת לעניין זה. הנשיא נתן הוראה.

מטבע הדברים כנראה ש"פרזידנטים" נוהגים להקשיב, לשאול, ללמוד, וזה גוזל זמן, אבל לבסוף הנשיא מגמח וקובע. כנראה שהדבר נעשה גם בגלל היחסים שלו עם האנשים הסובבים אותו, והוא מנסה לספק את כל אחד ואחד, אבל בסופו של דבר הוא משיב, מחות או יותר, את מה שהוא רוצה.

כפי שאמרתי, יש צורך לקבוע מישהו שיטפל בעניני המים, כדי שתהיה כתובת, והוא שאל את סק-נמרה אם יש לו הצעה ביחס למישהו. זאת אומרת, הוא הטיל על מישהו שיציע לו מישהו שיהיה הכתובת לעניני המים. ציינתי בשיחתי על עניני המים, כי מזלנו הוא שהשנתיים האחרונות היו שנים בשומות, אבל הדגשתי שהעניין הוא רציני מאד בשבילנו. סיפרתי לנשיא על מה שהומצא בסכניון. בסכניון יש קבוצה של מדענים שהמציאו שיטורים בצנרת מנחושת, שכיום היא בת קילומטרים רבים ועושה סיבובים רבים, כדי להקטין את הדרך ואת ההשקעה, אולי בכ-30% של הקסיטל, וזה דבר גדול. הוויכוח הוא על משהו בין 300 ו-400 מגוום, אם כי בארצות-הברית מדובר - וגיסו לסכור לנו את המחשבה הזאת - על מפעלים עצומים של לפחות 1,000 מגוום כל אחד, המחשבה למכור לנו דבר זה באה כאילו מתוך דאגה לפליטים, שרבים דואגים להם, ויש סברה שאם יוקמו מפעלים גדולים הרי יהיו מים ואז אפשר "להפוך את העולם". אם מדובר על מתקן גדול, הרי יש חשפל זול יותר, אלא שאז המתקן לא יהיה דו-תכליתי, אלא תלת-תכליתי מפני שכאשר יהיה חשפל זול מאד וגרבה כוח אפשר יהיה להקים תעשיות שתשתמשנה בכוח, מפני שאחרת תהיה השקעה גדולה ויהיה גם כוח, אלא של "בולם" אין מה לעשות, אלא להחזיק ברזן ולהרוס. אם כן, מדברים על דברים יפים ועל תכניות גדולות, אבל עוד יעבור זמן עד להגשמתן. כפי שאמרתי, האנשים מצלנו הגיעו למסקנה שמוטב להתחיל במפעל של 300 - 400 מגוום.

.../6

ועדת חו"ב | ס ד ד י | דף מס' 5 מתוך 24 דפים
23.1.68 | | עותק מס' 6 מתוך 6 עותקים

ראש המשלחת ל. אשכול: אינני מבין מה רוצים היהודים שלנו כאשר הם מדברים על כך שנקים כאן ערבי של מאה מספחות, כדי להראות רצון לפתרון בעיית הפליטים. אני חושב שהעולם יצחק לנו. בעיית הפליטים היא בבחינת כוורת של צרעות. יש מי שמדבר על הפליטים בארץ ויהיה מי שישאל מה יהיה על 150 אלף הפליטים שיצאו, ואולי יציעו לנו להזמין אותם בחזרה.

מ. שרי: יש מי שאומר שעברו 300 אלף.

ראש המשלחת ל. אשכול: אינני יודע. אני מפילו אינני בטוח כאשר מדברים על 200 אלף. אציין שגם בשבוע הטלג יצאו 500 לעומת 1,000 - 1,200. בחודשים שלא היו סערות יצאו כ-5,000. שר הבטחון אמר לי אתמול כי כיום מחצית היוצאים הם מעזה. הוא אמר שרבים מביעים לכוויית וסעודיה.

אני סבור שכאשר ואם נטפל בפליטים מוסב שהדבר לא יהיה ידוע על כך. אם מדובר בטיפול בהם לאחר שנסתיים המשא-ומתן עם הערבים ולאחר שיש שלום אתם, והכל מסתלים בבעיה זו יחד, הרי זה דבר אחר. יתר על כן, אם מדובר על טיפול בבחינת פתרון, נדמה לי שהעיקר צריך להיות מחוץ לישראל. אני אינני רואה פתרון רציני בישראל.

באמריקה, גם ב"בית שמאי" וגם ב"בית הלל" כאשר שני הצדדים מתארים את המצב הם מדברים על מאה מליון ערבים ועל שני מליון יהודים. אמרתי להם לבל יגזימו לצד אחד ולבל יקטינו בצד השני, וכי לנו די ב-40 מליון ערבים. ציינתי שבישראל יש 2,5 מליון יהודים. עוד אמרתי שגם 40 או 50 מליון ערבים אין זה כך שאצל כולם בתוכה כל המחשבה כל הזמן כיצד להשמיד אותנו. עניין הפליטים הוזכר בשיחות מספר פעמים.

גם אנשי "בית שמאי" וגם אנשי "בית הלל" סבורים שמה שנתקבל באו"ם אינו הלכה למשה מסיני כאילו הכל צריך להסתדר בבת אחת, דהיינו, שהכל, ביטול הלוחמה, משא-ומתן פנים אל פנים, והשלום, הכל הם "פקצ'" אחד. גכון, גם בארצות-הברית, גם באנגליה וגם בקנדה, ישמחו מאד אם נגיע למצב כזה של "ירקוד חתן עם כלה", אבל הם מציינים שלדעתם זה "לא ילך". אני כמובן אמרתי שיש החלטה שלנו בעניין זה. הדגשתי שבעצם הפגישה יש גם משום הכרה שאנחנו קיימים בעולם, וכאשר יושבים פנים אל פנים ומסתכלים עין בעין אפשר לבחון ולהבחין אם הפנים מולנו הם "פוקר פייס". יתר על כן, כאשר הסורים אינם מדברים עם ישראל וכאשר באצר חוזר ואומר מה שהוא אומר, אנחנו נאחזים בגישתנו זו.

אין באמריקה הבדלים ביחס להערכת יחסי הכוחות, אם כי לפעמים ההערכות אינן לשובתנו. וילר אמר: אמרתי שאתם תסיימו את המלחמה בפחות ימים, ואמנם צדקתי, ואתם סיימתם וניצחתם בפחות משישה ימים, ולפיכך אפשר להגיד שמהיה צודק גם בניחושים שלי לגבי העתיד, ובוודאי אצדק בכך לא פחות מכם. נדמה לי, הוא אמר, שאתם אינכם צריכים להציג את העניין כך באילו בעוד חודש או חודשיים עלול לקרות משהו. אמרתי לו שהגה אצלנו, אדם כשר הבטחון שלנו, שפק-נמרה מכבד אותו ומעריך אותו, אומר מה שאומר. אגב, כאן אני רוצה לומר שאני סבור שאין אנחנו צריכים לומר בפומבי שבעוד שישה חודשים עלולה לפרוץ מלחמה. אני חושב שפפיק אם נאמר זאת מעם בשנה. יש לזכור שאנחנו מוסיעים גם באמיתות של יהודים ומבקשים מהם מה שמבקשים, ואנחנו מחכים ומצפים לתיירים, והם עושים את התכניות שלהם לעוד שנה, והדיבורים וההפחדות שלנו מרתיעים אותם.

.../6

ראש הממשלה ל. אשכול:

בהקשר להכרזות שלנו בסוכני אני רוצה להזכיר שבעוד מספר חודשים בדעתנו לדבר עם יהודים על השקעות בארץ, ואם אנחנו חוזרים ואומרים שבעוד כך וכך חודשים עלולה להיות כאן מלחמה, אין ספק שזה קצת מפריע לתכניות. יתכן שזה לא מפריע ל-יו.ג'י.אי, ואולי להיפך, ואולי זה לא מפריע לבורגס, אבל זה מפריע לתיירים ולאחרים. משה, שר הבטחון אמר שבעוד שישה חודשים עלולה להיות מלחמה, וזה עלול להיות מסגי שהדבר שיגנו תלוי רק בערבים, אלא גם בסי שעומד מאחריהם. נשק הם מקבלים למכביר. לפני חודשיים היה להם כמעט כל הציוד - כ-80% - שהפסידו במלחמה, ואולי אפילו באיכות טובה יותר. אני חושש שבמשך החודשים הבאים הם יקבלו גם מטוסים מסוג מיג 23. יש לנו ידיעות גם על טילי קרקע-קרקע, אמנם לטווח של 80 ק"מ, אבל הם עלולים לקבל גם טילים לטווח ארוך יותר, אולי 250 ק"מ.

אם כן, ביחס להערכת יחסי הכוחות אין בארצות-הברית ויכוח, אבל יש חילוקי דעות ביחס לזמן, מתי באמת הסכנה. ויתר אומר: לו גם היה קורה כיום משהו, אני בטוח שאתם תסתדרו עם מה שיש לכם. יש גם מי שאומר שם שהדברים אינם "כצעקתה" ואינם כמי שאנחנו מדברים. אמנם הוצאו מהשימוש מטוסים שלנו, אבל הצבא המצרי נהרס.

אשר לחילוקי הדעות ביחס לזמן: הנשיא אומר, והדבר גם רשום, אני מודאג יותר מאחרים, ואולי אפילו מודאג יותר מכם, דהייגו, מישראל. יתכן שבדברים אלה של הנשיא יש לו כוונה להגיע ללחץ, ואני מעמוד על כך. אאאאאא

בשיחות דובר על החדירה הסובייטית ועל הוואקום שעלול להיווצר עם צאת האנגלים ממקומות מסויימים. הולך ומתהווה ואקום גדול יותר, והכל מוכנים להסכים שזו השאלה והבעיה.

טועצים נגדנו ואומרים לנו: אתם סבורים שהזמן פועל לטובתכם, אבל אנחנו סבורים שאל לכם לחשוב שככל שעובר יותר זמן זה אמנם לטובתכם, כי אנחנו חושבים שהזמן איננו פועל לטובתכם. עוד אומרים לנו: הנה עברו שישה או שבעה חודשים מאז המלחמה ושום דבר לא זז. כשאנחנו מזכירים את שליחותו של יארינג, הרי אין לי הרגשה שהנשיא, וביחוד רוסק, באמת חושבים שיארינג אמנם צריך להביא להסדר ואם הוא לא יצליח בכך אנחנו נשארים ועומדים עם חפישה סעיפים והכל בסדר. הזמן, הם אומרים, פועל לרעתכם. הנשיא, כפי שאמרתי, אומר שהוא חושש יותר מאתנו ויותר מאחרים. דברים אלה של הנשיא מתבטאים בשאלה שגם הוא ובם רוסק שואלים: איזו ישראל אתם רוצים. שאלתם זו אין מירושה שאנחנו נביע את רצוננו והם יסכימו לכך, אלא הם רוצים לשמוע את דעתנו ואחר כך הם מוסיפים ושואלים: מה יש לנו להציע לצד השני, דהייגו, לערבים, מה יש לנו, לאמריקאים, לתת להם לערבים. כאשר אני אומר על כך שאנחנו רוצים לשבת פנים אל פנים ולדבר לשלום אני בוטח לדעת שהדבר איננו מתקבל כתורת משה מסיני. רוסק מוסיף ומציע דוגמאות שונות. הוא מזכיר את גרמניה המערבית והמזרחית, שחיות כפי שהן חיות במשך שנים רבות ואין יושבים פנים אל פנים לעשות שלום. האמריקאים מוסיפים ואומרים: אין אנחנו מתנגדים שאפשר לחיות בלי לשבת פנים אל פנים, אבל אנחנו סבורים שהזמן איננו פועל לטובתכם. הסובייטים עלולים לחדור יותר ויותר ולפיכך הזמן איננו פועל לטובתנו. כך סבורים באמריקה.

.../

ועדת חו"ב
23.1.68

סדר י

דף מס' 7 מתוך 24 דפים
עותק מס' 6 מתוך 6 עותקים

<u>נשיא הממשלה ל. אשכול:</u> אני חייב לומר שדווקא באמריקה דובר מעט מאד על פרטים ביחס לשטחים וביחס לירושלים. עניין ירושלים כמעט ולא הוזכר, ואילו הדברים היו עוברים בשקט, יתכן שאמריקה לא תעורר את עניין ירושלים.

ביחס לירדן דובר בסוף על קצת נשק. הם אמנם אומרים "מעט", אבל אני זוכר שמעם דובר על 100 טנקים ונתנו 200, והזכרתי דבר זה לנשיא. יתר על כן, היתה אז הבטחה שהטנקים האלה לא יעברו את הירדן, ואילו ביום 100 מהם נמצאים אצלנו. בהקשר לכך אמרתי לנשיא: אולי יכולנו להודות לבם על כך, אבל כאשר מדובר על נשק אנחנו רוצים דברים ברורים. היות והשיחה ביחס לנשק ולירדן התקיימה ערב הסכומים אמרתי לנשיא: כאשר מדובר על נשק לירדן אנחנו מסכימים שלא נמרר לכם את החיים על כך, אבל אתם לא תוכלו לטעון שהנשק שנתתם לה הוא במסכמתנו. על עניין זה דובר בממשלה לפני נסיעתי. הנשיא אמר לי: אם אתם לא רוצים שאתן נשק לירדן - לא אתן, אבל תביעו שהמלך לא ישאר ללא נשק, אלא הוא יפנה לסובייטים.

על מצרים דובר באמריקה יותר מאשר על ירדן. הנשיא אמר שהמצרים מבקשים להיפגש אתו, ובהקשר לכך שוב חזר על שאלתו ביחס לישראל שאנחנו רוצים בה. בהזדמנות זו נכנס ראסק ליותר פרטים על סיראן ושרם-אל-שייך, ולא כל כך על סיני. מכל מקום, אינני יכול לומר להם שהוא אמר אז כל מה שיכול היה לומר. ברור שעל שרם-אל-שייך אמרתי שזה תנאי בל יעבור. ציינתי גם שמכאן התחיל כל העניין. דיברתי גם קצת ציונות על שליחותנו ויעודנו, ושאלתי את ראסק כיצד היה הוא נוהג אילו היה במקומנו, ועל כך הוא אמר לי: המעם, שם ידובר על או"ם ביחס לשרם-אל-שייך, יהיה זה ב"רחל בתך הקטנה". על כך אמרתי לו: אין לך מושב עד כמה ירוד, עם כל הכבוד, השער של אנשי האו"ם אצלנו, מפני שראינו ולמדנו מה יכולתם, ואינני יודע מה עלול לקרות. משום כך, הרי על שרם אל-שייך אין לי מה לומר, אלא שאנחנו יושבים בשרם-אל-שייך.

העליתי מחשבה ביחס לסיראן, אבל ציינתי שהיא אינה מחייבת, ואני עלול לחזור ולציין שהיא אינה קיימת. עשיתי לעצמי חשבון כזה: אנחנו אומרים שאין אנחנו רוצים שהמזרח התיכון יהיה כולו בידי הסובייטים. עמדתו של פייצל ברגע זה היא כמו שהיא, ולכן שאלתי את ראסק: האם אפשר להעלות על הדעת רעיון משוגע, שפייצל התחייב בכתב לפני האמריקאים, התחייבות חגיגית וברורה, שעל יסודה התחייבו לפנינו האמריקאים בכתב, שאם אנחנו נסגים את סיראן, לא תדרוך רגלו של איש על אותו סלע, אבל אנחנו יושבים כסובן בשרם-א-שייך, אם כי זו אינה דעתו של ראסק. ציינתי והדגשתי, שזה רעיון משוגע, אני מוכן לשקול אותו, אבל לא אתפלא אם כעבור זמן מה אומר שהוא אינו קיים. אמרתי לראסק שנבדוק רעיון מסוגע זה היסב, רק כדי להוכיח ולהראות לו שאין אנחנו חרשים להקשיב למה שלוחץ עליהם. גם האמריקאים רוצים שיהיה גוש שתהיה להם השפעה שם, ולכן העליתי את הרעיון הזה. ראסק לא דחה אותו ואמר: נבדוק. אני חוזר ומדגיש שאנחנו יכולים לצרף לרעיון זה תנאים כאלה שיכבידו על העניין עד שהרעיון לא יובשם, ואפשר גם להכביד עליו ולהגשימו, כי אנחנו צריכים למצוא דרך לומר שהכל יצוק מקשה אחת, אבל אין לי בטחון שכך אמנם יהיה.

.../8

<u>בשם הממשלה ל. אשכול:</u> כאשר ראסק דיבר על שרם-א-שייך הוא כאילו לא הזכיר את הסוגיה. אחר-כך נאחזתי בזה וציינתי שאופייני מאד שהוא מדבר על שרם-א-שייך ואינבו מזכיר את הסוגיה. הנשיא הצטרף בשמו ומען לעומתי שאני חושד בכשרים. כאשר מדברים על מים בין-לאומיים אמרתי, שאני אוהב לשמוע דברים ברורים מה יהיה על הסוגיה. אז ראסק אמר: אין ממש שצריך להיות הסדר בסוגיה, אבל מתעוררת שאלה מתי. הנה, שר החוץ אמר שתהיה שיירה ואתם תהיו הראשונים - אני יודע שאבן מסכים שבחיה השלישי בשיירה. ציינתי והדגשתי שאנחנו איננו רואים שום אפשרות לחזור על מה שהיה. זה היה ביני ובין ראסק וזה לא מחייב שום דבר.

כשנפגשתי עם וילסון, באותו יום בו צריך היה להוסיע לפני הפרלמנט, ואני נפגשתי אתו בערב, הוא דיבר על הסוגיה ואמר: מבלבו הרבה בעניין זה, והדבר עולה הרבה כסף. אמרתי לו: 50% מובטחים לך, הלא אנחנו יושבים בצד אחד. אם תסדיר את הדברים עם הצד השני, הרי יהיה לך הסוגיה, אבל איננו מבין מה אתה לוחץ עלי. ואז הוא אמר: ואם העניין ייעשך שבע שנים? אמרתי: אני איננו יכול לעזור, אבל ברור שאנחנו לא נזוז ללא הסדר. והוספתי ואמרתי: אשאל אותך שאלה, ויתכן שהדבר יראה שבעובי מאין כמוהו - כאן אנחנו עדיין לא דיברנו על סיני, אלא על הסוגיה - שהכל עוברים את הסוגיה ללא דגל. אאאאא כתגובה לכך הוא שאל: גם מצרים? אמרתי: גם מצרים. באותה שיחה השתתף גם בראון. חשבתי שהם ידחו את הרעיון מכל וכל - ולא דחו. וילסון נמצא עכשיו במוסקבה, ואולי זה יהיה שווה משהו, אבל איננו יודע אם זה שווה לנו. מכל מקום, אין דבר מחייב.

כאשר העליתי את הצעתי לפני ג'ונסון, היתה לי הרגשה שאין אנחנו יכולים להשאר כבולם ולא לנסות להקל איך שהוא, לפחות במחשבה. הנשיא פתח את השיחה ודיבר על דולרים. הית ושמעתי את הדברים גם כאן, מפיו של שר האוצר שלנו שציין, ששליש מהמאזן מסבע החוץ הוא הסכום של 500 - 600 מליון דולר הנוצאים בישראל על-ידי יהודים, התכוננתי קצת לעניין זה, ודיברתי כאן עין עניין זה גם עם הורוביץ וגם עם שר האוצר. אמרתי לו: אל תחשוב שאנחנו לא רוצים להבין ואין אנחנו מביניים גם את הצרות שלך. אנחנו מוכנים להחזיק כספים בבנקים אמריקאים, ולהוציא מבנקים באירופה. חשבתי שיש צורך מצדנו לשמור על סודיות. ליהודים יש יד רחבה, גם באמריקה וגם באנגליה, והתשלומים הגדולים נמשכים כבר שנתיים ואנחנו מדברים על שנה נוספת. ידוע לי שבייסר סכום של 2 מליון לירות שטרלינג בערב אחד. כאשר העליתי את הרעיון שלי ניחם לבנקים, הוא התפאר בכך וסיפר את הדברים ברבים, בשעה שאני חשבתי שעולי צריך לשמור אותם בסוד.

כמה פעמים במשך השיחה הוא הזכיר את הקשיים והצרות שיש לו עם הסנטורים. ברור שהנשיא וראסק ידעו שאני רוצה נשק, והוא אמר: אני מצטער שאתם חושבים שהפתרון הוא רק בנשק. צריך למצוא דרך להסדיר את העניינים, למצוא פורמולה. שמעתי את הדברים, אבל אני בשלי, ואמרתי: אני חושש שלא יהיה לי במה לשוב הביתה, ומה אגיד לעם ולממשלה? הנשיא חזר וציין, שעמדתם היא לא להיות הספקים הראשיים והיחידים. הזכרתי לו עובדות ראשונים, כשהוא היה סנטור, כיצד תמך אז והצביע לסובתנו. כאשר הוא אמר, שקשה לו להיות הספק היחידי, נכנסתי לתוך דבריו ואמרתי: תן לי כתובת אחרת, למי אני יכול לפנות בימים אלה בבקשה לקבל נשק? הוספתי ואמרתי: האמת היא שבם אנחנו לא מייבן רוצים להיות קשורים לגורם אחד בלבד, ומה שקרה בצרפת מוכיח לנו שרצוי שלא נהיה קשורים לגורם אחד.

.../9

ועדת חו"ב
23.1.68

ס ו ד י

דף מס' 9 מתוך 24 דפים
עותק מס' 6 מתוך 6 עותקים

ראש הממשלה ל. אשכול:

מישהו מהאנשים בארצות-הברית ציין, שיכולנו לדבר בנוסח כזה ובסגנון כזה עם הנשיא, ויכולנו לבקש ממנו נשק כפי שביקשנו, מפני שמיצינו את עשרים הימים לפני פרוץ מלחמת ששת הימים. אציין כאן, כי הנשיא אמר בזמנו לאבן: אני ביקשתי ממכם להמתין עוד שישה ימים, אבל לפני הוא לא הזכיר זאת. אני יודע שבאותן שעות ובאותם ימי ציפיה "אכלנו את עצמנו", וכל אחד את עצמו במשך שלוש פעמים ביום. אני יודע גם שהיה לחץ גדול בארץ, ואני יודע שהיו חששות ושהייגו נתונים בסכנה ושמלחמה - היא מלחמה, אם כי וילר אמר: ידעתי ואמרתי שתגמרו הכל במשך שמונה ימים. אמרתי לו: אתה היית נביא, אבל אני הייתי אחראי לענין. ציינתי שאלמלא השמדנו את האווירה שלהם מי יודע אם הייגו יוצאים כל כך "יבשים".

מק-נמרה שייך ל"יונים", ואומרים שהוא שבור ורצוץ בגלל המלחמה בווייטנאם, הנמשכת זמן כה רב. מק-נמרה ווילר לא השתתפו בפגישה שהתקיימה בערב הראשון, אלא הם הובאו למקום אחר-כך, והנשיא אמר לי בקשר לכך: לך יש עצות והצעות של הגנרלים שלך, ואני רוצה גם כן לשמוע קודם את דעתם של האנשים שלי ולכן אני מבקש להזמין גם את מק-נמרה ווילר. אמרתי לו: האלוף הוד נמצא אתי ואני מבקש שגם הוא יבוא. ואמנם, הוא הגיע, אלא שדבר זה לא ידוע בארצות-הברית. היתה גם ישיבה של בירורים, שהשתתפו בה רק המומחים, והיתה ישיבה שהנשיא קיים עם מומחים שלו ואחר-כך כולנו יחד.

בתחילה חשבתי לדבר על ארבעה - חמישה דברים, אבל אחר-כך התרכזנו בשני דברים. כאשר נאמר לנו שהנשק לבדו לא יפתור את השאלות, אלא יש צורך גם בפורמולה, וכאשר האנשים בארצות-הברית אמרו לנו, שלדעתם הזמן איננו פועל לטובתנו - אם כי הם לא אמרו שאם לא נעשה כך וכך, אל לנו לדבר אתם - הרגשתי בדברים דאגה. כל השיחות אתנו היו מתוך דאגה לענין. הדאגה ביחס לוואקום המהווה סכנה, החדירה הפוביטית המהווה סכנה, וכדומה. הם אמרו: אנחנו מודים שאתם צריכים נשק.

אני מגיע למיכומים. הכל יושבים, גם אנשיו של הנשיא וגם האנשים שלנו. אני מגיח שקראתם את הקומוניקט המשותף, שעוד בהיותנו בניו-יורק ידענו מה עומדים להציע, אלא שהוא הכניס לשם פסוק שלו, שהוא הוסיף אותו.

במיכומים שלו משתדל בדרך-כלל הנשיא לתת לכל אחד משהו. כשהגענו לשלב הקשה הוא אמר: פעם הבטחנו 48 מקיי-הוק, וכבר מזמן הוזכר המספר 27, בבקשה - 30, ואם תרצו עוד 10 - ניתן עוד 10. אני מבור שאם הייתי אומר במקום שאנחנו מבקשים עוד 20, הוא היה ממכים לכך. אבל מאחר שדיברתי על ה"פנטום" לא רציתי לדבר על "נזיר עדשים". הבחורים שלנו אמנם מתחממים מאד גם למראה ה"מקיי", אבל המקיי הוק בכל-זאת איננו פנטום. אציין כאן כי מחירו של הפנטום 4 מליון, ומחירו של המקיי - מליון ורבע. כשבאנו לארצות-הברית דובר אתנו על מכום של 5 מליון, אבל מאחר שיורידו מהפנטום חלקים שלפי דעת המומחים שלנו אין לנו צורך בהם, יש להניח שהמחיר יהיה 4 מליון, אם כי אין בטחון בכך. כשהאלוף הוד יחזור ארצה נדע משהו בענין זה. אם מדובר על 50 פנטומים פירוש הדבר 200 מליון דולר. כאשר הנשיא אמר מה שאמר ביחס לעוד מקיי-הוק, עשיתי עצמי קר מאד כי לא ידעתי אם האנשים שלנו רוצים עוד 40 או עוד 50, אבל העיקר ששמעתי את הדברים.

...10/

ועדת חו"ב
23.1.68

ס ו ד י

דף מס' 10 מתוך 24 דפים
עותק מס' 6 מתוך 6 עותקים

<u>ראש הממשלה ל, ושכול:</u> אשר לפנטומים: כרגע זה - אין. לפעמה אין גם סקי-הוק. אנחנו מתחילים לקבל ארבעה בחודש. ארבעה יש לנו ועד למצער יהיו עוד ארבעה, ואחר-כך יתחילו להגיע יותר. במצא שער סוף השנה, ואולי באיחור של חודש מספני שאי-אפשר לדעת מה עלול לקרות, תלילה, יהיו 48 הפטומים בארץ. לסקי-הוק יש תכונות שאין למיראז', כגון: טווח ארוך יותר, ואפשרות לטוס בגובה נמוך יותר. פה ושם הזכירו שאולי גם הצרפתים יתנו את המיראז'ים. אמרתי לאמריקאים שאנחנו חושבים על 350 - 400 פטומים, וכאשר נגיע למספר זה ירד ערכם של 66 פטומים שלנו, שהם בגי כך וכך שבים. ציינתי שארבעים הפסדנו במלחמה ועד שאנחנו נגיע למספר שאנחנו רוצים להשיג אותו יהיו בידי הערבים אלף פטומים. אמרתי עוד שאין לאיש זכות לדרוש שנעמוד תמיד אחד נגד שלושה או ארבע, תבחורים שלנו איגם חייבים זאת לאיש, גם לא לנו. הזכרתי שיש 2500 מדריכים רוסיים בתימן; אמרתי שאחד נתפס או נפל עם פטומו, ומי יודע. הדגשתי שבתימן השתמשו בגאזים, ושם מדובר על מוסלמים נגד מוסלמים.

אם כן, כשאני מגיע לעניין הפנטומים אומר מק-נמרה: היום אין, בבתי-החרושת מייצרים, אבל כל עוד נמשכת מלחמת ויימנאם, הדי אני לא יכול לתת. על כך אמר הנשיא: אני מבקש שיירשם כי היום, ה-8 בינואר 1968, תתייחסו כאילו אני מזמין 50 פנטומים, ותעשו הכל כדי שהם יהיו מוכנים בראשית שנת 1970. לשאלתו של הנשיא כמה זמן צריך להימשך הייצור, נאמר לו שזה ענין של 18 עד 24 חודשים עד שמפסר לייצר. מתקבל הרושם שמק-נמרה הגון, הוגן ואומר מה שהוא יודע. בשבילנו יהיה צורך בשינויים בבנין המטוס, שינויים שיוזילו את מחירו, ודבר זה יימשך זמן. דומה הדבר לשינויים החלים ב"מיקי-מאוז" עד שהוא מופיע על הבד. וילר סבור שהדרישה שלנו איננה בוערת, הוא סבור שמלחמה לא תפרוץ לא בעוד שישה חודשים ואפילו לא בעוד שנה. מכל מקום, ביחס לפנטומים נשאר פתח פתוח. הנשיא אמר בקשר לכך: היום איגני יכול להחליט, אבל בשנה זו, דהייגו, עוד בזמן כהונתי כנשיא, ואולי אפילו בעוד מספר חודשים, אחליט. עכשיו איגני מחליט אמנם בחיוב, אבל אתה, מק-נמרה, מקבל על עצמך לעשות הכל לצרכי הייצור, כאילו החלטתו בחיוב, והתאריך הקובע יהיה היום, ה-8 בינואר. הוא שאל את וילר אם אפשר להסדיר את זה, וילר השיב בחיוב. הוא שאל את הוד כמה זמן הוא צריך אל מנת להכין סיימים שיוכלו להשיס את המטוסים, והוד השיב שזה ענין של מספר חודשים. נדמה לי שאילו הייתי אני בנקודה של האלוף הוד הייתי נוקב בזמן קצר יותר. איגני בטוח שאמנם יש צורך בתקופה של 24 חודש כדי להכין לענין זה את מספר הסיימים. מגיעים אמנם גם סקי-הוקים, וגם להם צריך להכין סיימים, אבל אני חושב שהמעבר ממיראז' לסקי-הוק הוא לא כמו המעבר מהסיימר למיראז', אבל אין ממק שעובר זמן עד שהסיימים מרגיש עצמו כחלק מהמטוס.

אני זוכר שכאשר התחילו להגיע אליבו המטוסים הצרפתיים, לפני ה"מיסטרים", והייתי אז שר האוצר, נכנסתי לברז' ושאלתי כמה אנשים נכנסים לכלי כזה. השיבו לי: אחד. ואני אמרתי בפליאה: איזו השקעה על איש אחד?! - 500,000 דולר. אין לי ממק שהסיימים צריך להרגיש את עצמו כחלק מן המטוס.

אם כן, ג'ונסון פנה אל הוד, כרבי אל תלמידו - כך הוא פונה גם אל אנשיו - ואמר לו: אתה אחראי שעד אותו זמן יהיו אנשים לאימונים.

שאלתי את מק נמרה אם אוכל לתת לנו תדיסר עוד השנה, והוא אמר, שהדבר בלתי-אפשרי. ביחס לאימון האנשים שלנו יצאתי בהרגשה, וזו לא רק הרגשתי, שאנשים שלנו יוכלו להגיע לשם להתאמן, איגני יכול לומר שזה דבר הנתון בידי, אבל אני מאמין בכך, אני מאמין שכך יהיה. הדי המטוסים לא מגיעים אלינו במספרים גדולים, אלא בקבוצות של ארבעה - ארבעה או שישה - ושנחנו יכולים להסתפק במספר בחורים שאחר-כך ילמדו כאן את חבריהם. יש ויכוח אם אפשר להתחיל בייצור בעוד 18 או 24 חודש. דבר זה תלוי בייצור לוויינאם ובמצב הפוליטי המניתי של ארצות-הברית. /11...

ועדת חו"ב
23.1.68

סודי

דף מס' 11 מתוך 24 דפים
עותק מס' 6 מתוך 6 עותקים

ראש הממשלה ל. אשכול: לאחר שיחזור האלוף הוד, אני מאמין, שאם לא מיד, הרי בעוד ארבעה - שישה שבועות יוכלו ארבעה בחורים ראשונים שלנו - ללא פרסום - לנסוע לארצות-הברית וללמוד כיצד להשתמש במטוס מסוג "פנטום". כל אלה שהשתתפו באותה ישיבה יכולים היו לצאת בהבחה, שמספר אנשים שלנו יוכלו לצאת בקרוב לארצות-הברית.

הנשיא לא רצה שיהיה פרוטוקול של הישיבה ולמיכך היו שלושה רושמים - שנים שלנו ואחד שלהם. הנשיא ציין ששנים לא נרשם פרוטוקול.

היו"ר ד. הכהן: האם לא דובר ביחס לנשק אחר?

ראש הממשלה ל. אשכול: לפני צאתי לארצות-הברית ביקשתי שתוגש לי רשימה ארוכה, והסכומים היו אדירים. עכשיו אני שומע שמחוץ למיליארדים שהוחלט עליהם, ושחלק ארי מהם מיועד לצבא, לא יוכל הצבא להסתדר בלי עוד 290 מליון ל"י.

הסדר היה שנדבר מקודם על הפנטומים, ואולי אפילו על חשבון הסקיי-הוק, גם מתוך הנחה שנקבל את המטוסים מצרפת, אבל הנשיא התחיל לדבר דווקא על הסקיי הוק. אתמול התקיימה ישיבת המטה, וסיפרתי על כך גם בממשלה, אבל לא ידעתי אם אנחנו רוצים 27, 30, 40 או 50 מטוסים. עכשיו, לאחר ישיבת המטה אני יודע שהמנימליסטים מדברים על 90 מטוסים מסוג סקיי-הוק, דהיינו 42 מטוסים נוספים ל-48. יש המדברים על 100 מטוסים ויש מי שמדבר אפילו על 150. אבל איננני יודע היכן לוקחים את הכסף לשם כך. יש מספר דברים מאושרים סופית. יש העניין של 48 מטוסים, וכפי שאמר הנשיא אפשר יהיה לקבל עוד כ-30, ואם ישראל תרצה עוד 10 - היא תקבל גם אותם.

אם כן, על הפנטומים עדיין אין החלטה, אבל החלטה בעניין זה תינתן על-ידי הנשיא עוד השנה, והתאריך הקובע יהיה תאריך אותה ישיבה שהשתתפתי בה.

מחירם של הסנקים החדשים הוא 300 - 400 אלף דולר האחד, אבל לא ראיתי שכדאי להיכנס לעניין זה, מאחר שהוא עומד בדרגה לא מן הגבוהות ביותר.

בזמנו דובר על 8 סוללות הוק, ולקחנו רק 5, נמצא שמגיעות לנו עוד 3 סוללות, וזה עניין של 8 מליון דולר. בינתיים אותה מדרה של סוללות מתחילה לצאת מן השימוש בארצות-הברית. בוודאי זכור לכם שגם לנו היו אתן קצת צרות. הנספחים שלנו אומרים שאם נרצה עוד 3 סוללות - נוכל לקבל אותן. אבל לא נכנסתי לעניין זה, גם מפני שהזמן לא הספיק לכך וגם מפני שאנשינו אמרו שיש כאן רק עניין של כסף.

בעניני הים אין לארצות-הברית מה לתת לנו. אין להם משהו אשר הולם את הצרכים שלנו. אנשינו לא ציידו אותי בשטח זה. בינתיים מתחילות להגיע הסטי"לים, אחת נמצאת פה, ועניין זה הולך לפי שעה. משם הן יוצאות ללא נשק. את הנשק החשוב אנחנו מייצרים פה. עכשיו אומרים לי שבעוד כמה חודשים יהיה לנו כלי זין חשוב, שאנחנו מייצרים אותו בעצמנו ובונים על כך. אם חלילה יקרה משהו והעניין יימשך יותר זמן - איננני יודע.

י. רפאל: עניין זה התפרסם.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה שהתפרסם מצוץ מן האצבע, זה לא זה.

אולי מישהו שמע משהו ולא יותר.

...12/

ראש הממשלה ל. אשכול: שם נאמר, שאנחנו נייצר את האגיות. הלוואי ונגיע לכך.

עלי לציין שכל התשלומים צריכים להיות במזומנים, פרט ל-48 המטוסים, שהצלחנו להכניסם לטפגרת ההסדר הקודם. בעניין זה יש החלטה של הקונגרס או הסנט ואין לנו לערער על כך, אם כי יש מי שטוען שאולי אפשר יהיה להוציא את ישראל מטפגרת הגזרה הזאת, אבל אני חושב שאין לכך יסוד.

אנחנו משתדלים להסתיר קצת את הדולרים ושאלתי את "דוליק" (דוד הורוביץ) אם לא כדאי להתחיל לשלם במזומנים, מאחר שעבור הדולרים שלנו שאנחנו מחזיקים באמריקה או בניירות ערך אנחנו מקבלים 4%, בשעה שהבנקים משלמים 5,5%, אבל טרם דיברתי על כך עם מסיר. אני זוכר, מנסיוני, שבדרך-כלל נוסים שרי האוצר לדחות זאת, אבל הורוביץ שמח למחשבה הזאת.

תיר"ד. הכהן: האמריקאים טוענים שבמשך עשר שנים שילמנו דולרים לצרפתים, אשר קונים עכשיו זהב תמורת הדולרים.

ראש הממשלה ל. אשכול: ג'ונסון לא היה רוצה שאמריקה תהיה ספק הנשק היחידי שלנו. אני סבור שגם אנחנו צריכים הייגו לשמוח אם אמריקה לא תהיה הספק היחידי שלנו.

דיברתי, כפי שכבר ציינתי, גם על טיראן. גם ראסק דיבר על ענין זה כמה פעמים והחזיק אחריו הנשיא. הכוונה היא לאי. ציינתי בדברי שבשבילנו טיראן הוא שבור, ואין לנו בטחון בשום דבר. אחר-כך העליתי לפני ראסק אותה מחשבה מסורפת, שציינתי שאני מרשה לעצמי לחזור בי, על התחייבות ממורשת שתקבל ארצות-הברית ושעל מסך אותה התחייבות נקבל התחייבות מארצות הברית.

ב. מאיר: האם לא הסצרים ישבו בטיראן?

ראש הממשלה ל. אשכול: הסצרים קבלו זאת כמתנה. משה מספר ששם כל כך צחיח שהצפרים מקונגות ישר על המלע ושום דבר איגנו יכול להיות שם, אבל אנשים ותותחים יכולים להיות שם.

פ. יערי: מה היתה התגובה ביחס לטיראן?

ראש הממשלה ל. אשכול: שצריך לבדוק. לאמריקאים היה סיפוק מהעובדה שהופחתי שאנחנו מנסים להיכנס לצרות שלהם.

כשראסק דיבר על שרם-א-שייך, התרעמתי על כך שלא הזכיר את הסוואץ, וכפי שאמרתי, הנשיא התנצל בשמו ושוב באמר שעניין זה קשור וכרוך. ציינתי שאנחנו מדברים ומציעים הצעות ליריגב, בשעה שהצד השני מסרב לדבר אתו. ראסק בעד זה שמן הראוי שנעזוב את שרם-א-שייך, אבל הטעם הם יהיו אחראים על העניין. כבר ציינתי שהמענה שלנו בדבר פגישה פנים אל פנים איגנה אצל הכל בבחינת קדושה ראשונה.

...13/

ס ו ד י

ר. ברקת: מה נאמר בהקשר עם שרם-א-שייך והסודן?

ראש הממשלה ל. אשכול: עניין הסודן קשור במצא-ומתן.

ג'ונסון שאל: מה יש לי לתת לערבים? הוא שואל: מה אני יכול לתת לערבים שהם את"י? הוא אמר שהמצרים מבקשים לדבר אתו.

ג. מאיר: האם לא דובר על חוסיין?

ראש הממשלה ל. אשכול: על חוסיין דובר ביחס לנשק, אבל לא ביחס לשטחים, פרט לשאלה שנשאלתי: איזו ישראל אתם רוצים. כאשר דובר על טוריה הזכרתי את הורסה ואמרתי: חבל שאתם לא בארץ, אבל גם בעניין זה הזכרתי שמתקיימת עכשיו שליחות של יאריבג.

עלינו לדעת שבארצות-הברית יש נטיה לבדלנות ויש רצון להסתלק מכל דאגות העולם.

אם אסכם את עניין הנשק הרי אם יהיה לנו במה לשלם אנחנו יכולים לקבל 100 מטוסים מסוג סקיי-הוק. אנחנו עומדים כיום ב-90. לא ידעתי אם אנחנו רוצים יותר מטוסים מסוג זה. יש דיבור עם הסירסה הצרפתית, שאולי פעם נתחיל בייצור. עזר, למשל, מדבר על מיגיסום של 90 מטוסים, ויש מי שמדבר על 100, ויש המגיעים ונוקבים במספר של 150 מטוסים מסוג סקיי הוק.

ר. ברקת: מה ההבדל המהותי ובמה הוא מתבטא בין עמדתם של אלה המשתייכים ל"בית-הלל"?

ראש הממשלה ל. אשכול: את כל השאלות, הגזרות, והקושיות מעלים אלה שאני מכנה אותם כאנשי "בית שמאי", בשעה שאנשי "בית הלל" - שותקים.

הנשיא לא דיבר על סירנן, אלא השאיר נושא זה לראסק. הוא הדין לגבי שרם-א-שייך. הנשיא ביקש פורמולה כדי שהוא יוכל לבוא אל הערבים, להשפיע עליהם, לנסות לשכנע ולהתפקח.

י. אלמוגי: מה הדברים ביחס ליאריבג?

ראש הממשלה ל. אשכול: אני דיברתי על יאריבג. טעות בידנו אם אנחנו חושבים שיאריבג ימשיך לנסוע לכאן ולשם בטשך שנים. מצב זה יכול להימשך עוד שבועיים - שלושה.

ח. לנדאו: מה ביחס לפליטים?

ראש הממשלה ל. אשכול: בישראל, בגבול עד הירדן יש כ-250,000, ואפילו הקטנתי קצת. אתמול אמר משה (שר הבטחון), שגם בשבועות האחרונים יצאו כ-1,500 בשבוע, ומחצית מהמספר זה הם מעזה. הרוב עובדים. אנחנו מוציאים לעניין זה, לתעסוקה, 30 מליון דולר.

ח. לנדאו: מה היתה התגובה על כך?

ראש הממשלה ל. אשכול: יש לזה אמנם ריח טוב, אבל האמריקאים אינם

סבורים שזה הפתרון. הנשיא היה שמח מאד אם העניין היה מסתדר ולו יכולתי להוכיח שהכל עוברים לכוויית. /14...

ראש הממשלה ל. אשכול: גם אני איבני רואה פתרון במקסת כפר אחד או שני כפרים; יתר על כן, אני חושש שאם נתחיל בכך עלול מישהו לומר לנו: אולי תקימו כפר כזה על-יד טירת צבי? הלא יש שם שטח של 30,000 דונם, ואז איבני יודע כיצד נסתדר עם העניין. מכל מקום, איבני אין בעניין זה כל כך סהר; כל עוד איבני יודע מה יהיה עם ה"בטן" של הגדה. לכן אני מעדיף לדבר ומדבר על פתרון איזורי כולל, בעזרה בין-לאומית, ואז נעשה גם אנחנו את חלקנו. אם יתברר שעלינו לישב את 500 משפחות ערביות, ועוד איבני יודע באיזו ישראל - נראה אז.

א. רימלט: מה השבת על השאלה: איזו ישראל אתם רוצים?

ראש הממשלה ל. אשכול: אמרתי שנדע זאת כאשר יהיה משא-ומתן וכאשר נשב פנים אל פנים. סבחינה זו הייתי אדוק ורצוני לכתוב ולסוחלט, ואם חרגתי ממשהו, ציינתי שזה רעיון משובע שאני עלול להתחרט על שהעליתי אותו.

ז. צור: האם התעוררה השאלה ביחס לבאב-אל-סנדב ויציאת הבריטים?

ראש הממשלה ל. אשכול: כל איש טלביזיה שואל על כך. אמרתי שזה שייך לוואקום.

א. בן-אליעזר: האם הועלתה שאלת וייטנאם?

ראש הממשלה ל. אשכול: לא. הנשיא הזכיר את הצרות שיש לו. הוא הזכיר את הסבטורים ואת פולבריים.

ר. ברקת: האם נכון הדושם, שסבחינה פוליטית ניתנה בשיחות עדיפות למצרים לעומת עבר הירדן?

איך ניתן להסביר זאת?

ראש הממשלה ל. אשכול: עניין זה אני יכול ללמוד יותר מפגישתי עם וילסון.

גם מביקורי בקנדה למדתי לדעת שגם הם סבורים שהעניין טרם נגמר. אין לחשוב שהקנדים הסכימו בלבם שבבולות הפסקת האש הם בבולותיה של ישראל. פירסון עומר לעזוב את הממשלה ולפיכך הוא גם יותר רחב לב מבחינה זו, ומרשין עומד לקבל על עצמו את תפקידו של פירסון, אם כי אין בטחון בכך. בקנדה לא היה ביטוי משותף, הם אומרים שאצלם אין נוהג כזה. במרסום של הקנדים נאסף שהם סומכים על ישרינג, שיפעל ברוח החלטת מועצת הבטחון. לא ראיתי שמרשין התלהב מאד מזה.

ג. פאיר: הוא איבנו יריד גדול שלנו.

ראש הממשלה ל. אשכול: שמעתי על כך. מכל מקום, הידידות שומעת גם שם בציבורות גדולים, בעיקר מפירסון. התרשמתי שמרשין מחות חם, אולי מסני שבאמר לי שהוא מחות חם. פירסון היה כגרשה מעם בעד ביבאום ירושלים, אבל הוא לא הזכיר זאת. מזלי היה שעניין ההפקעות בירושלים התפרסם לאחר הביקור בארצות-הברית, ואולי גם לאחר הביקור בקנדה. רק בלונדון דובר אתי על כך.

...16/

ראש הממשלה ל. אשכול: גם בקנדה סבורים שהזמן איננו פועל לטובתנו, ונאמר לי: אל תחשבו שאם עובר עוד חודש ועוד חודש העניין נהנה מהתיישנות, אבל אין לזוז כל עוד לא יובטח מה שצריך להבטיח: שלום, ביטול הלוחמה, וכדומה. נראה שגם הם אינם שותפים לדרישה שלנו בדבר משא-ומתן ישיר, ויהי מה. גם בקנדה חוששים מפני הוואקום, וחשש כזה שומעים לפעמים גם אצלנו, שהנה רוסיה עומדת מאחורי הערבים ואין איש יודע מה היא חושבת וכיצד היא תנהג.

הודעתם של הקנדים היתה חד-צדדית. דובר בה על יארינג ועל התקווה שהוא יביא להסדר ברוח החלטת מועצת הבטחון. אנחנו ראינו בזה דבר טוב.

גם באנגליה נהנצתי מיחס טוב. היתה ארוחת צהרים שערך השגריר, ושהשתתפו בה כמעט כל השרים, בלי ראש-הממשלה, אבל עם ג'ורג' בראון. אל ג'ורג' בראון הניעו הדברים שאמרתי, שאני מאמין בתחיית רוחו של בווין במשרד החוץ. נמסר לי שהוא לא היה מרוצה מכך.

ג. מאיר: הוא אמר לי שאם ראש-ממשלה של מדינה אחרת היה מדבר כך, הוא היה רואה בכך סיבה להחזיר את השגריר שלו.

ראש הממשלה ל. אשכול: כשנפגשנו, ג'ורג' בראון הציג לי את הלחי שלו, כמו ישו, חשבתי שאתפטר מזה, והוא הציג לפני את הלחי השניה. אמרתי לו שבשבילנו בילי ובווין הם קטיגוריה אחת, ועל כך הגיב בראון: הוא, בילי, לא יעשה צעד אחד בלעדי. אני מוכרח לומר שאינני יודע מה יהיה השינוי עם או בלי בראון. בראון אמר לי: נכון שבזמנו הייתי נגד הקמת המדינה, אבל היום ישראל היא עובדה.

היתה לי שיחה עם בראון ועם יועציו. אחר-כך הלכנו אתו אל וילסון, שקיבל אותנו בחברות ובידידות. וילסון נראה מודאג. גם האנגלים טוענים שהזמן איננו פועל לטובתנו. אני חושב שהאנגלים יודעים על השיחות עם האמריקאים מיד למחרת קיומם. באנגליה דובר אתנו על התעלה יותר מאשר דובר על כך באמריקה. אמרתי להם שלא נחזור למצב הקודם. שאלתי אותם: האם יש משום חוצפה ברצוננו להיות שווים לכל יתר העמים והאומות? בראון שאל: מה יהיה אם העניין ייפשך שבע שנים? והוא הוסיף ושאל: אם תעבור אניה אנגלית בתעלה, האם תירו עליה? ואחר כך הוא אמר: איך היא יכולה לעבור? - הלא צריך מקודם לנקות את התעלה. סיפרתי גם לו את הרעיון המשוגע שעלה במוחי, ואמרתי: שמע, נכנס בי רעיון משוגע, שאני מרשה לעצמי את לחזור בי בעוד יום או פומיים, מה דעתך על כך שכל האניות בתעלה תעבורנה אותה ללא דגלים? אבן אמר לי שבפנמה האמריקאים נהגו כך או הציעו משהו דומה לזה. באנגליה נאמר לי שהם מאמינים שהמגמות הסובייטיות ביחס למבך הזה - מתונות. וילסון מעדיף, שאם לא יהיה משא-ומתן עם כל השכנים בבת-אחת, להקדים משא-ומתן עם נאצר, אם הדבר אפשרי. הניפוק שלו לכך הוא לא להפסיד את חוסיין. הוא סבור שחוסיין איננו יכול לתת דבר, ואם הוא יתן - הוא מפסיד את עצמו.

וילסון היה היחידי שדיברתי אתו על יהודי רוסיה, אבל איננני נותן לכך ערך רב, אבל היות והוא עמד לנסוע לרוסיה החלטתי להזכיר עניין זה. מכל מקום, איננני מאמין שהוא יכנס לריב בגלל יהודי רוסיה.

ראש הממשלה ל. אשכול: היות וביקורי באנגליה היה לאחר הפקעת הקרקעות במזרח ירושלים, הוזכר העניין בפגישתי עם וילסון, אשר דיבר על עשיית עובדות חד-צדדיות. יכולתי להשיב לו שיש חוק בעניין זה, אבל אמרתי שמדובר בשטח של 800 אקר, שחלק ממנו שייך ליהודים, חלק של האוניברסיטה ועבור חלק אנחנו משלמים כסף, ולכן אינני מבין מה הצעקה.

היות וראשו של וילסון היה אותו יום בפרלמנט, והיות ועברה השעה, חשבתי שמוטב לא לרצות ממנו דבר, אם כי יש לנו מה לרצות, בעיקר יחס טוב, שהרי הדברים שוב עוברים לאו"ם - לעצרת או למועצת הבטחון - והרכבה של מועצת הבטחון לא כל כך טוב מבחינתנו.

בכל שלושת המקומות שביקרתי בהן היו אסיפות גדולות, שאחדות מהן היו מוצלחות יותר, אבל בדרך-כלל כל האסיפות היו טובות ומוצלחות. התכבדתי בארוחת צהרים עם מערכת "ניוז-וויק" ועם "ניו-יורק טיימס", והמטירו עלי שם גשם של שאלות. הרושם והבעת הפנים של אם המארחים היו ידידותיים, אבל נשאלתי שאלות רציניות וחמורות, שלא הייתי רוצה שישאלו אותי אותן בטלביזיה.

היו"ר ד. הכהן: אני מודה לראש הממשלה על הדו"ח המלא ובלוי הלב.

ג. כהן: השאלה העיקרית היא: האם בכלל הצגנו לג'ונסון איזו שהיא קונפציה שלנו לגבי החדירה הרוסית למזרח התיכון, ואם קיבלנו מהם תשובה באיזו מידה זו קונצפציה שווה, והאם הדבר מביא אותנו לתפיסה שווה בקשר לתפקידה של אמריקה. אחת המסקנות העיקריות של מלחמת ששת הימים, שיכולנו לשחק עליה באמריקה היא: הטוב ביותר בשבילכם הוא, שאנחנו, ישראל, נהיה חזקים. אם אנחנו נהיה חזקים, הרי אתם, האמריקאים, לא צריכים להתערב. האם ג'ונסון מקבל קונצפציה כזו?

האם אנחנו יכולים לעמוד בפני סיטואציה של גם לחץ אמריקאי? אני מבין שלא התקיימה שיחה על וייטנאם, אבל האם יש רושם שאפשר היה להתייחס לזה ביחס של כלים שלובים; זאת אומרת, שהיחסים עלולים להיות שלובים?

ראש הממשלה ל. אשכול: זאת אומרת, שאנחנו יכולים להיות פקטור.

ג. כהן: למה עצרתם בפריז?

ראש הממשלה ל. אשכול: פשוט, מפני שהמטוס חונה שם.

א. רימלט: ראש הממשלה לא ציין מה היתה תגובתנו לטענה שהזמן איננו פועל לטובתנו, נוכח העובדה שהחדירה הסובייטית לאיזור הולכת וגוברת. האמריקאים מניחים שהרוסים אינם רוצים בעימות, ולארצות-הברית יש אפשרות כדי לחסום הידרדרות, האם גם במקרה כזה הזמן הוא נגדנו?

ברור לראש הממשלה, כמו לרבים מאתנו, שהאמריקאים יודעים, ואולי ידעו מראש כאשר תמכו בהצעה האנגלית במועצת הבטחון, ששיחות שלום פנים אל פנים זה אמנם דבר מצויין, אלא שהוא איננו מציאותי, והם משתדלים להפוך את יארינג מ"שדכן" למתווך. אני סבור ~~[illegible]~~ הממשלה עומדות שתי אפשרויות ולא יותר: או להשתדל ולתמוך ב"מוכה" הנופלת ולחזור ולהדגיש שאנחנו עומדים רק על משא-ומתן ישיר, או שעליבו לתת דעתנו

על השאלה: איזו ישראל אנחנו רוצים. אפשרות שלישית - אין.

...17/

א. ריסלס: אם אנחנו עומדים על משא-ומתן פנים אל פנים בלבד, עליבו לעשות כדי "לסכור" מחדש את המחשבה הזאת, עם יותר אטרקציה ויותר הצטקה.

ז. אור: האם ג'ונסון או ראסק הביבו על החלטתבו בעניין איחודה של ירושלים?

ראש הממשלה ל. אשכול: הם לא הזכירו את ירושלים. רק וילסון דיבר על ירושלים, כי הבעתי לאנגליה לאחר ההפצצה.

ע. גוברין: אני סבור שהמסע של ראש-הממשלה עשה שליחות.

אני חושב שהאמריקאים לא הזכירו את ירדן, ודברו בעיקר על מצרים, מפני שהם מניחים כי חוסיין איבדו "פיגורה" עכשיו, ולפיכך הם שמו את הדגש על מצרים.

ב. כהן: האם משום כך, או משום שהרוסים במצרים?

ע. גוברין: היות והרוסים במצרים זאת אומרת שחוסיין איבדו ה"קלייבס" למקח ומסחר רציני, אבל אין דבר זה אומר שהאמריקאים לא יחזרו לדבר ולדון בחוסיין. אין גרסיה לכך. לא הייתי רוצה שבשלב זה נשלח את עצמנו ונגשום לרווחה במה שנוגע לחוסיין.

ראש-הממשלה הבנתי, שלא נאמר לבו מה תהיה עמדת ארצות-הברית אם בריה"מ תתערב. אני לומד שעל שאלת זו לא ניתנה תשובה שיהיה בה משהו מן הקונקרטיות.

איבני מקבל את הנוסחה, שציין אותה חבר-הכנסת ריסלס, ביחס למשא-ומתן פנים אל פנים. אני מחייב שיהיה לבו ברור בעניין זה. אני נסמה על אלה החושבים שברגע שנסייע במשהו או שנעזה ללחץ שיאריבג ייהפך למתווך - ואני לא מדבר רק על הבחינה שלבו - לא נוכל לעמוד בזה ונפסיד את דעת הקהל המצדדת בעיקרון של משא-ומתן פנים אל פנים. משום כך נראה לי שרצוי שנקיים בירור בשאלה זו. מכל מקום, איבני מקבל את הנוסחה של חבר-הכנסת ריסלס.

א. ריסלס: אני ציינתי שתי אפשרויות. אני בעד הקו של הממשלה בדבר משא-ומתן ישיר פנים אל פנים. ציינתי, שהואיל ויש השלמה, או נטיה, בארצות-הברית לראות ביאריבג לא רק "שדכן", אלא מתווך, והואיל ולקונצפציה שלבו אין די אטרקציה אצלם, עליבו לחזק את הקונצפציה שלבו, או לומר לאמריקאים שאנחנו מתבדים להפוך את יאריבג למתווך. יש להניח, שאם יאריבג ייכשל, שוב ישאלו אותבו האמריקאים: איזו ישראל אתם רוצים, ועליבו לתת דעתבו על כך.

ע. גוברין: על כך אין אני מערער.

י. הרפז: הובאר לבו, מפי ראש-הממשלה, שג'ונסון לא דיבר על ויימנאם. אבל אפילו הוא לא הזכיר זאת יש להניח שמחשבתו היתה נתונה לא רק לעניני המזרח-התיכון, אלא גם לוויימנאם וליהודים בארצות-הברית. אני סבור שלעת עתה זה הנשיא הטוב ביותר, מבחינתבו, שהיה בארצות-הברית. היות והדברים ברורים גם אם אין מדברים עליהם, הייתי מבקש לדעת מה עשה ראש-הממשלה בעניין זה, כאשר נפגש עם יהודי ארצות הברית.

.../18

ועדת חו"ב
23.1.68

ס ו ד י

דף מס' 18 מתוך 24 דפים
עותק מס' 6 מתוך 6 עותקים

י. הרארי: מה היתה תגובתו של ראש-הממשלה כאשר נאמר לו שהזמן איננו פועל לטובתנו. אני סבור שהזמן פועל מאד לטובתנו, אבל זה עניין לוויכוח.

א. בן-אליעזר: מדברי ראש-הממשלה למדנו היום דברים חשובים מאד. מה שמעניין אותי זה לא כל כך מה חושב ג'ונסון, אם כי גם זה חשוב מאד, או מה חושב וילר, אשר ידע שהסלחמה תימשך שנים רבות, אבל איננו יודעים לומר כמה זמן תימשך המלחמה בווייטנאם. אותי מעניין מה חושבת ממשלת-ישראל. אני מעלה את השאלה הזאת דווקא לאור השיחה שהיתה לראש-הממשלה גם עם ג'ונסון, גם עם וילסון, וגם עם ראש ממשלת קנדה. מה מתברר משיחות אלה? - יהיה רושם מוצדק, לדעתי, אם נאמר שהאמריקאים והאנגלים איננו טועים שהדרישה שלנו לפשוט-ומתן ישיר ולחוזה שלום איננה מוצדקת, אלא הם סבורים שהיא לא ריאלית ולא מעשית, אבל הם איננו יכולים לטעון שהיא לא צודקת. ברור שהם מנסים לשבור את הקו הזה, והם רוצים שממשלת ישראל תשבה אותו. ברגע שיישבר קו זה עלולות לצוץ אפשרויות שונות, ולאו דווקא תיווכו של יארינג, אלא יכול להיות גם תיווך של אמריקה, של אנגליה, או של מישהו אחר. מעניין אותי מאד הדיון שהתקיים בין ראש-הממשלה ביחס לסעודיה. אחרי הכל, הלא לא היינו בתוגים במלחמה ישירה עם סעודיה, ואין לנו חסכם על הפסקת אש אתה. כיצד יתכן שאין הסכם בין ישראל לבין הערבים? כיצד ניתן לסבוע חדירה סובייטית למצרים ולירדן ולסוריה? - על-ידי כך, לפי הרעיון של ראש הממשלה, שניתן את האשראי לסעודיה הערבית. אינני מניח שראש-ממשלת איננו חושב רחוק יותר. על-ידי מעשה כזה הוא יגיע למסקנה שהלה תזוזה מצדנו, הגה אנחנו מוכנים לתת משהו, ואז יש מקום ללחץ נוסף, ואם בסיראן אנחנו נותנים משהו מדוע הם יניחו שלא ניסוג מעמדתנו לגבי שרם-אל-שייך או בשטח אחר? לא עולה כלל על דעתי כיצד יכול מישהו להציע הצעה, לחשוב שבכך הכל מסתדר, ולחניח שעל-ידי זה שנסטור את סיראן לסעודיה יהיו תנאים טובים יותר. לדעתי, ההיפך הוא הנכון. אני מבקיל את עצמי רק לאותם דברים ששמעתי מראש הממשלה, אם כי אפשר להרחיב את הדיעה לדברים נוספים.

סכנות:

אני עומד על שתי ~~סכנות~~: העיקרון לפשוט-ומתן ונסיון לשבור אותו; יצירת שלבים שישראל מתחילה לוותר.

אשר לבעיה הרוסית: מה תהיה המדיניות של האמריקאים לגבי השטחים שהבריטים עומדים למבותם, והאמריקאים איננו נכונים לחדור אליהם. גם מתוך הנכתב בעתונות וגם לפי ההבנין מסתבר, שלא יהיו בסקומות אלה בסיסים אמריקאיים, אלא ייעשה מאמץ לחזק את כוחן של אותן ארצות ואת כוחם של אותם עמים כדי שיוכלו לשמור על עצמאותם במקרה של נסיון לחדירה רוסית. נראה לי שמדיניות זו רצוייה לנו מאד, ואילו לא היתה קיימת - הייבו צריכים להמציא אותה. מדיניות זו אומרת, שיש לסמוך על העמים היושבים בארצותיהם, ובמקרה שלנו הרי זו המדיניות המתאימה לנו ביותר.

ס. ארנס: לפני נסיעתו של ראש הממשלה היה לי הרושם שחדירת הרוסים לאיזור תהווה את אחד הנושאים החשובים שייידונו בין ראש הממשלה ונשיא ארצות-הברית. נדמה לי שעניין זה לא בא לידי ביטוי בדיווח של ראש הממשלה. אולי נוכל לשמוע כיצד רואים האמריקאים, מנקודת מבט שלהם, וכיצד הם מביטים על החדירה הרוסית לאיזורנו.

.../19

ועדת חו"ב
23.1.68

סודי

דף מס' 19 מתוך 24 דפים
עותק מס' 6 מתוך 6 עותקים

מ. אונא: ראש-הממשלה ציין בדבריו, כי האמריקאים רוצים להבטיח לעצמם אחיזה באיזור, ולשם כך לא מספיק שישראל תהיה ידידתם האחת. איננו סבור שדבר זה מהווה ביטוי של מדיניות שלמה ושל ראייה מקיפה של הדברים. הרבה דברים נשתנו בתקופה האחרונה עקב חדירת הרוסים, והדברים בוודאי מעסיקים את האמריקאים. יש גם להניח שהמגע ביניגו ובין האמריקאים יהיה מושפע מההתרחשויות באיזור.

האם בשיחות הועלתה שאלת המדיניות שלנו כלפי הערבים בשטחים המוחזקים על ידנו? אני סבור שבשטח זה יש לנו משהו שאנחנו יכולים "למכור", דהיינו, להראות ביצד אנחנו מתייחסים לבעיות.

ראש-הממשלה ל. אשכול: מה יכולנו להראות להם?

מ. אונא: כיצד הדברים מסתדרים.

ראש הממשלה ל. אשכול: זה ידוע.

מ. אונא: אשר לפליטים: ראש-הממשלה הסיר ענין זה מעל הפרק. אני סבור שלו היינו מעבדים תכניות רציניות לענין זה, יתכן שבשלב זה אפשר היה להסתפק בכך, אבל בבוא הזמן עלינו לדעת מה אנחנו רוצים. ראש-הממשלה ציין בדבריו, שיצחקו מאתנו אם נדבר על שני כפרים. אני חושב שמבחינה זו אל-עריש עשויה להיות מעניינית יותר משטח אחר. זה שטח שאנחנו פחות מעוניינים בו, ואיננו מבין מה נותנת לנו האחזות שלנו במביבה ההיא, ואציין את ברדוויל. מה זה יכול לתת לנו? אני סבור שצריך שוב להתחיל לחשוב על הדברים בנקודה זו.

היו"ר ד. הכהן: עוד לפני נסיעתו של ראש-הממשלה למסעו, וגם לאחר שנסע, נשמעו בארץ דעות ופרשנויות שונות, שהנה הולכים "למכור" אינטרס של ישראל, ואין ספק שבשיחות בין ראש-הממשלה ונשיא ארצות-הברית ידובר על צורתה של ישראל לעתיד. ספי ראש-הממשלה למדנו לדעת כי שאלה זו אמנם התעוררה. אני משבח את ראש-הממשלה שלא חייב את עצמו.

אשר לסיראן: כאשר אנחנו מדברים על סיראן, עלינו לזכור שתפסנו טריטוריה של מדינה שלא לחמה בנו ולא נכנסה למלחמה. מדובר במדינה שיש לנו אינטרס רציני שהיא תישאר צמודה לארצות-הברית. בדבריו וברעיונו "המשוגע" של ראש-הממשלה ביחס לסיראן - לאחר שהוא הדגיש את עמדתנו לגבי שרם-א-שיך - איננו רואה שום סטיה מאיזה שהוא אינטרס חיוני שיש לנו. סיראן היא טריטוריה של סעודיה. אם אין לנו תחליף לענין זה - זה דבר אחר, אבל אם יש לנו תחליף, הרי אין לנו יסוד להחזיק בסיראן.

ואשר לרעיון ביחס לסואץ: לדעתי, אפשר להסכים שאנחנו נהיה אחת מ-122 מדינות העוברות את התעלה ללא דגל. לא שענו שאנחנו רוצים להיות שותפים של חברת התעלה, אלא ברצוננו להיות כמו כל המדינות האחרות, ואם אניותיהן של כל המדינות האחרות תעבורנה בתעלה ללא דגל - כך ננהג גם אנחנו. גם זו היא טריטוריה מצרית. המצרים השקיעו במקום זה 100 אלף אנשים ואפשר להסכים שהם ישתמשו בדגל שלהם ואחרים - לא, אבל דיננו יהיה כדין יתר המדינות, ואל נהיה מכסימליסטים בענין זה. אם כי כל הסדר בענין הסואץ נראה לי די רחוק.

...20/

ועדת חו"ב
23.1.68

סודי

דף מס' 20 מתוך 24 דפים
עותק מס' 6 מתוך 6 עותקים

היו"ר ד. הכהן: אנא מבין שדובר על החדירה הרוסית, ועל יציאת האנגלים מעדן. האם לא דובר בהקשר לכך על השח, שיש לנו אינטרס אתו גם בעניינים אחרים, שהוא עלול להינתק מאמריקה בגלל דברים שונים, ועניין זה קשור גם בבאב-אל-מנדב והמפרץ הפרסי. האם דבר זה לא הוזכר באמריקה? אני סבור שהבסיס הרוסי בתימן מדאיג מאד גם לגבי באב-אל-מנדב. האנגלים פרקו את האימפריה בכל מקום.

י. רפאל: אם כי יושבת אי-ההבנה בין חבר-הכנסת גוברין וחבר-הכנסת רימלט, אני בכל-זאת סבור שעלינו להקדיש זמן לדיון ביחס למה שאנחנו מכנים בשם פגישה פנים אל פנים ומשא-ומתן ישיר. זה עניין שראיתי בו עוד בהתחלה תכסיס, אולי תכסיס מוצלח, אבל מתברר שאי-אפשר להמשיך בו לאורך ימים. אני סבור שהאלטרנטיבה למשא-ומתן ישיר איננו דווקא יצריגג, ואין אני רואה בנקודה זו תנאי מקודש. אני מבין מדברי ראש-הממשלה שגם נשיא ארצות-הברית וגם אנשים אחרים מבית-הלל שם, אינם רואים בכך כיום עיקרון מקודש, אם כי עניין זה הופיע בזמנו בחמשת העקרונות שקבע אותם הנשיא.

ר. ברקת: זה איננו מופיע בהצעה האמריקאית.

ח. לנדאו: זה לא הופיע באו"ם.

ר. ברקת: זה לא הופיע בהצעה במועצת הבטחון.

י. רפאל: אבל זה היה בצאומו של הנשיא ב-19 בנובמבר.

מכל מקום, אני חושב שעלינו לקיים דיון בנקודה זו של משא-ומתן ישיר.

הייתי רוצה לדעת כיצד מתרשם ראש-הממשלה לגבי המשך הדיונים בפורומים של האו"ם. האם מובטחת לנו עמידתה של ארצות-הברית כפי שהיתה עד הזמן האחרון? התקיימה פגישה גם עם גולדברג, ויש דברים שאפשר לשמוע לא רק מפי הגבורה. אם כן, שאלתי היא: האם אנחנו יכולים להמשיך ולסמוך על ארצות-הברית?

אני סבוד שיש כמה ניסוקים לעובדה ששאלת ירדן לא תפסה מקום מרכזי בשיחות שהתקיימו בארצות-הברית. הניסוק הראשון, לדעתי, הוא משום שירדן איננה כל כך חשובה כרגע לארצות-הברית, כפי שהיא נראתה חשובה לפני כחצי-שנה בעת ביקורו של חוסיין באמריקה. חוסיין עכשיו חלש והאמריקאים מבורים שצריך לתת לו עכשיו מנוחה ולא להפוך אותו לדובר ראשון, מפני שהוא איננו יכול להיות דובר ראשון. יתר על כן, אני מניח שהאמריקאים יודעים שלגבי ירדן יהיה עלינו להיות קשוחים יותר משאנחנו יכולים להיות כלפי מצרים. שאלתי היא: מהי ההתרשמות של ראש-הממשלה, מהו הניסוק העיקרי הפועל כאן לגבי הורדת עניין ירדן לדרגה נמוכה יותר בשיחות שהתקיימו, ביחוד כאשר הוא נשאל לאיזו ישראל אנחנו מתכוונים, או איזו ישראל אנחנו רוצים.

...21/

ועדת חו"ב | ס ו ד י | דף מס' 21 מתוך 24 דפים
23.1.68 | | עותק מס' 6 מתוך 6 עותקים

ר. ברקת:

האמירה של נשיא ארצות הברית, שהוא מודאג וחושש, ואולי אפילו יותר מישראל, איננה אמת אמירה מתמית, אלא היא עלולה להאמר מתוך כוונה להשיג משהו מאתנו, והיא יכולה להאמר גם מתוך חשש של אמת. חשש של אמת מעורר את השאלה, שכבר נשאלה כאן, האם ידוע לנו מה עמדתה של ארצות-הברית בסקרה של התערבות פיסית של בריה"מ-הסוציאלית במשבר הישראלי-ערבי.

שאלה זו טלוזה אותי מאז שמעתי את הנאומים הראשונים של הרוסים בסוגיית הבטחון. אני חושב ששאלה זו צריכה לעמוד לפניגו. היה חשוב ורצוי שנדע מהי התרשמותו של ראש-הממשלה לגבי עמדתה של ארצות-הברית בסקרה שלא יהיה פגום מהסכנה של עימות, האם אמנם ארצות-הברית מוכנה לעימות כזה.

דבר אחר אשר עורר בי מידה ידועה של דאגה, הוא מתן עדיפות לסצרים בשיחות שהתקיימו. איננו סבור שבגלל שמירה על חוסיין ינסו האמריקאים לבנות לעצמם מערכת פוליטית חדשה. איננו מוציא מכלל אפשרות, ואיננו שולל זאת, שארצות-הברית מביאה בחשבון היזדמנות, אפשרות של היזדמנות עם מצרים. שמעתי שיש נסיונות של "פלירט" בין ארצות-הברית ועיראק. איננו יודע אם השמת הדגש על מצרים איננו דבר אשר טומן בחובו סכנות לגבי האינטרסים החיוניים של ישראל. הוא הדבר גם לגבי היזדמנות עם הרוסים, וכבר נאמר בעתונות שכנראה תתקיים פגישה, וגם ראש-הממשלה רמז שכנראה תיתכן שיחה בין הרוסים ובין האמריקאים. הנושא הפורמלי של השיחה צריך אמנם להיות ברור הנבלת סירוק החיסוש באיזור, אבל אני חושש שמאחורי זה מסתתרת תכנית רחבה יותר. הייתי רוצה לדעת מהי התרשמותו של ראש-הממשלה.

י. חזן:

ליוויתי את יציאתו של ראש-הממשלה לשליחות הזאת בדאגה ובחרדה. היתה זו שליחות קשה, ואני שמח לתוצאותיה. אין ספק שראש-הממשלה חזר מהשליחות עם דברים חשובים מאד בתחום הבטחוני. אני סבור שהבירורים שהתקיימו חזקו את מעמדנו במערכה שאנחנו עומדים לפניה. אני כמעט בטוח וכמעט ברור לי שהזמן פועל לטובתנו, אילו הייתי עומדים פנים אל פנים עם הערבים. אם האמריקאים חושבים שזה לא כך, הרי זה מפני שהרוסים עומדי מאחורי הערבים. אני חושש שמאחורי עובדה זו, או ליתר דיוק, נוכח עובדה זו, הרי נוכחותם של האמריקאים להתערב בעניני המזרח-התיכון - תהיה קטנה יותר, בשעה שזו של הרוסים תהיה גדולה יותר. אני חושש שאנחנו עומדים לפני סכנות רציניות ביותר מצד הרוסים, בלי שזה יביא את האמריקאים לשאול את עצמם אם הגיע הזמן לעימות. הרוסים עלולים להביא אותנו למצב קשה והאמריקאים עלולים לטעון שהדברים עדיין לא הגיעו למצב כזה המחייב עימות בינם ובין הרוסים. אני שואל אם זוהי גם התרשמותו של ראש-הממשלה כאשר הוא שומע שהאמריקאים אומרים מה שהם אומרים.

האמריקאים שואלים אותנו איזו ישראל אנחנו רוצים. אני חושב שיש כאן רשת של שאלות שתלך ותהיה חרדנית יותר ותובעת תשובה ככל שהצד הרוסי יגביר את נוכחותו. אני מניח שעניין טיראן הוא עניין שולי. איננו מקבל את חששותיו של חבר-הכנסת בן-אליעזר, אבל אין ספק שהבעיה היא רצינית והיא עלולה לקפוץ עלינו, ואילו האמריקאים, מתוך דעה שהמצב איננו פועל לטובתנו, יכבידו את השאלה שלהם לגבינו: איזו ישראל אתם רוצים.

.../22

ועדת חו"ב | ס ו ד י | דף מס' 22 מתוך 24 דפים
23.1.68 | | עותק מס' 6 מתוך 6 עותקים

י. חזן: אני סבור שאסור לנו להרוס את היסוד של משא-ומתן ישיר, כי משא-ומתן ישיר הוא סימן היכר אם יש רצון לשלום או שאין רצון כזה. אבל יש דרגות שונות בקודש, כגון: יאריבג כמתווך בלי שהצדדים ייפגשו, או מפגיש ומשתתף בשיחות. הבעיה שאנחנו עומדים לפני, ושהיא אחת הסכנות המיידיות, היא בכך שיאריבג יסיים את שליחות והעניין יגיע למועצת הבטחון ושם אין לנו הקווה שתתקבל החלטה טובה יותר משנתקבלה. אנחנו והאמריקאים מעוניינים שיאריבג לא יכשל. אולי אפשר לחשוב על יאריבג כמפגיש, אבל הייתי מתנגד שהוא ירוץ ביניהם ובין הצד השני וזה יהיה המשא-ומתן הכי כוכול.

השאלה המתעוררת היא: מדוע האמריקאים שמים את נקודת הכובד על מצרים. האם מתוך כך שהם מעריכים שהיא היתה ונשארת גורם מכריע והיא תהיה הראשונה ולא חוסיין, או שיש להם ניסוקים אחרים להערכתם לגבי מצרים.

ג. מאיר: נדמה לי שכדאי להעריך את נסיעתו של ראש-הממשלה אנחנו צריכים לחזור ולדעת מה רציבו להשיג בנסיעה הזאת. אני לפשל רואה כהישג עצום בעובדה שג'ונסון לא אמר: רבותי, תשיבו לי על שאלתי איזו ישראל אתם רוצים, אני מבקש לדעת מה יהיה פה ומה יהיה שם, ואני מבקש לדעת אם אתם מוכנים שיאריבג יהיה גם קצת מתווך. רק לאחר שתשיבו לי על שאלות אלה אחליט אם לתת לכם עוד מטוסים או לא. הייתי בטוחה שהנסיעה תסתיים בהצלחה, אבל האמת היא שחששתי שהלחץ יהיה יותר גדול, אבל בזה אינני רוצה לומר שאני חושבת שנהייה משוחררים לגמרי מלחץ. מכל מקום, 40 מטוסי סקיי-הוק בלי לחץ, זה הישג גדול. אני רואה הישג גם בעובדה שג'ונסון לא לחץ עכשיו על הצעות שלו ותשובה שלנו, אבל זה עלול לבוא.

במשך כל הזמן אמריקה עמדה כפי שעמדה. אני בלבי לא הייתי מוכנה להבטיח שמצב זה יימשך כל הזמן ועד הסוף, כלומר, שיש זהות בין עמדתנו ובין עמדתה של אמריקה, ולזכותו של שר החוץ שלנו צריך לומר שהוא לא הבטיח זאת. הוא חזר והדגיש מה אמר הנשיא ב-19 ביוני, אבל הוא לא אמר לנו: אני מבטיח לכם שכך יהיה עד הסוף, עדיין המאבק לפנינו. בסה שהושג אני רואה דבר גדול.

איבני מתפלא על דבריו של חבר-הכנסת רפאל, כי זו היתה עמדתו כל הזמן, אבל אני שואלת את חבר-הכנסת חזן: מדוע נסכים עכשיו לקצת נסיגה? - ואיבני מפרשת את דבריו אחרת - עוד בטרם אנחנו עומדים לפני שאלה של משא-ומתן. יש להניח שיאריבג לא יתביים לומר לנו שאם יהיה משא-ומתן ישיר, הרי הוא בתור האו"ם ירצה להשתתף בו ולהיות נוכח בדיונים. כשנשאלתי בשטוקהולם על עניין זה, על-ידי הולנדי, אמרתי: אנחנו איבנו רוצים משקיפים. אבל אם יאריבג יבוא אליבו ויאמר לנו שהמצרים מוכנים להיפגש אתנו אבל הם רוצים שזה יהיה בנוכחותו של צד שלישי - נדון בזה. לא אני ולא איש מאתנו יודעים אם אי-פעם תובא לפנינו הצעה כזו ומה יהיה בה. אם תובא לפנינו הצעה - נדון בה. ביחסיים אין אנחנו יודעים מה תהיה ההצעה, האם הצד השלישי רק יהיה נוכח, או שתהיה לו גם רשות להציע הצעות, ולפי זה יהיה עלינו לדון בבוא הזמן.

אשר לרוסיה: האם לא היתה זו הפעם הראשונה שג'ונסון אמר בפומבי שהוא הפעיל את הקו האדום ב-5 ביוני? נדמה לי שבפומבי הוא אמר זאת עכשיו לראשונה. אני מפרשת דבר זה, שלא היה בכך משום מסירת דו"ח בלבד לאומה. יש להניח שג'ונסון עשה דברים נוספים, שעליהם הוא לא דיווח לאומה, ואני סבורה שאם הוא מסר על כך באותה סיטואציה שהוא ציין עובדה זו, זה פירוש לבאות.

.../23

ב. מאיר: אבי, כמו כל החברים, סודאגת סרוסיה.
אבי חושבת שטוב עשה ראש-הממשלה שבנסיבות
אלה לא לחץ על תשובה. מדוע? - מפני שהיתה באה תשובה גם מהצד השני,
ולכן טוב עשה שלא לחץ. אם יהיה דיון עם שר הבטחון ביחס לחדירה הרוסית,
ארצה להתווכח אתו קצת. נדמה לי שהדאגה שלנו היא דבר אחד, אבל אבי סבורה
שסערות היא לבטא את הדברים בפומבי, כפי שהם בוטאו. אבי חושבת שהדברים
שפורסמו מצדנו ברבים, עלול להיות בהם כדי לומר לרוסים: הישראלים עצבנים,
הבה נגדיל את הפחד הזה אצלם. ודבר זה אומר לערבים: יש לנו את גדול. אם
כן, יש לי ספק, ואפילו יותר מספק, אם נבון שכך נדבר בפומבי.

אשר לסיראן: אני מתנגדת בכל תוקף
לארגומנטציה של יושב-ראש הוועדה. האם לקחנו משהו מסעודיה? לא לקחנו
מהם שום דבר. בסיראן עמדו מצרים, ואנחנו לקחנו את המקום ממצרים. המצרים
הציגו שם את הכלים שלהם, ואנחנו סילקנו אותם.

ח"כ ד. הכהן: האם היו כלים בסיראן? - אבי בטוח בזה.

ב. מאיר: היו שם כלים, אם כי איבני יודעת אם הם עמדו
שם ב-5 ביוני. מכל מקום, המצרים העמידו שם
כלים ועמדו עם כלים משני הצדדים.

מדוע מדובר על מצרים כאילו בדרגה גבוהה
יותר ממדובר על ירדן? - כאשר חזרתי מלונדון סיפרתי בישיבת הוועדה -
חשבתי שלחברים יהיה עניין בזה - שבראון אמר: אנחנו לא צריכים להיות
מעוניינים לדחוף את חוסיין למשא-ומתן עם הישראלים. אבי חושבת שגם אנחנו
אמרנו כל השנים, כי המדיניה הראשונה שיכולה לעשות שלום אתנו היא מצרים.
אם נדחוף את חוסיין למצב כזה, פירוש הדבר להביא לחיסולו, אבל אם תבוא
מצרים - יבוא גם חוסיין.

ראש הממשלה ל. אשכול: ביחס לחדירה הסובייטית אמרתי בשיחתי עם
הנשיא, כי אזהרתו ההיסטורית לסובייטים בחודש
יוני השפיעה, לדעתנו, עליהם כדי להרחיקם מכל מחשבה על התערבות אקטיבית.
ציינתי שאנחנו מחפשים שלום של כבוד ביננו ובין הערבים.

את הצעתי ביחס לסיראן עשיתי בסייגים רבים,
אבל חשבתי שטוב יהיה אם גראה לאמריקאים שאנחנו לא הולכים עם הפצה של
הקיר, מחשש שאפשר לשבור את הפצה. מכל מקום, ביחס להצעתי לגבי סיראן
השארתי לעצמי את הפתח לומר: בדקנו וברגנו את ההצעה עם אנשי הבטחון,
והם אומרים שאין בסחון אם תתקבל הצעתי. אם ברצונכם להבטיח יחס טוב מצד
הנשיא, חשבתי שמותר לנו להציע גם משהו.

אין זה מדוייק לומר שירדן לא הוזכרה בשיחות.
ביבתיים הם מבקשים לתת לירדן נשק, ומבקשים שלא נקים צעקה. בשאלה על
צורתה של ישראל בוודאי מסתון גם הפסטר בנוגע לירדן.

לא אוכל להשיב תשובה ברורה מה תהיה עמדתה
של ארצות-הברית אם חלילה יהיה עימות. איבני יודע מה יהיה, כשם שלא ידענו
בזמנו שג'ונסון ישתמש בקו האדום ב-5 ביוני.

.../24

<u>ראש הממשלה ל. אשכול:</u> חבר-הכנסת בן-אליעזר סבור שהגויים חושבים שדרישתנו למשא-ומתן ולפגישה פנים אל פנים היא צודקת. אמרתי בשיחותי כי עצם הפגישה פנים אל פנים יש בה כדי להוכיח שסכירים בקיומנו. אבל בסצב הנוכחי הרי סוריה אפילו אינה מדברת עם ישראל, ומצרים מסשיכה לומר מה שהיא אומרת. מכל מקום, הם לא עסקו בישראל. האסרי קאים שמלו בישראל ואני דיברתי על ישראל. סעודיה, ירדן וסוריה הם "שלושה חתולים" שבשביל אמריקה אינם מתקשרים. הם לא הזכירו את סוריה, אבל אולי יקום להם מגן בצרפת. לכן סבור הייתי שאולי אפשר לעזור להם כדי לחזק את סעודיה, אולי גם ללא עזרתנו.

רשמק, נדמה לי שציינתי זאת בהתחלת דברי, שייך ל"בית שמאי". ציינתי גם שרשמק דיבר על הסוואץ ולא הזכיר את שרם-א-שייך ורק לאחר שטענתי נגדו הוא וגם הנשיא הצטדקו על כך.

אנחנו צריכים להיות מעוניינים שסעודיה תהיה. הוא הדין לגבי ירדן.

עם גולדברג נפגשתי לפני שנסעתי לפגישה עם ג'ונסון. אני שומע עכשיו שגולדברג עשוי להישאר בתפקידו. בשיחה בארבע עיניים אמרתי לגולדברג שאני רוצה שהוא ידע את הערכתנו אליו.

חבר-הכנסת ברקת שאל מה תעשה ארצות-הברית בסקרה של התערבות רוסית. זו שאלה שאינני מקבל על עצמי להשיב עליה. זה עניין יותר מדי אחראי שאגיד עליו משהו.

חבר-הכנסת חזן סבור שבכוונתה של ארצות-הברית להתערב עלולה להיות קטנה. יתכן. אין ספק שעניין זה תלוי בוויסגאם, אם כי שם זה לא הוזכר.

מה עשיתי באסיפות עם יהודים? - הלכתי על קרח דק, ובמידת האפשר נמנעתי מלהזכיר את השם וייסגאם. אמרתי דברים טובים על הנשיא אשר מגן על החלשים.

אני שומע מפי החוץ שלנו שיאריגנ מתחיל להיות בסצב רוח טוב.

<u>היו"ר ר. הכהן:</u> האם רק מקרה הוא שלא דיווחת על שיחתך עם או-תאנט?

<u>ראש הממשלה ל. אשכול:</u> היא לא היתה חשובה.

<u>היו"ר ר. הכהן:</u> אני מניח שאביע את דעת כולנו אם אציין את הערכתנו לראש הממשלה על שליחותו.

<u>הישיבה ננעלה בשעה 13.30.</u>